

Sprawdzian Tango i Górą Edek

Tango

1. Znajomość lektury
2. Charakterystyka pokoleń / obraz rodziny w utworze

Sławomir Mrożek ukazuje w „Tangu” **trzypokoleniową rodzinę** – zabieg częsty w mieszczańskiej komedii rodzinnej. W przedstawionym domu **role zostały jednak odwrócone**: młode pokolenie nie ma przeciw czemu się buntować, ponieważ poprzednie zburzyło już wszystkie zasady.

Nawet ona żałuje, że obecnie takie zachowanie nie robi na nikim wrażenia. Ich pokolenie mogło jeszcze bulwersować otoczenie, Artur nie jest już natomiast w stanie nikogo obrazić, ponieważ **wszystko jest dozwolone**.

W „Tangu” relacje między członkami rodziny zostały zaburzone, **brak tu zwykłej życzliwości i troski**. Uwagę zwraca przede wszystkim **chłodny stosunek Eleonory do Artura**. Wydaje się, że ma mu za złe, iż nie został poetą – marzyła o tym, kiedy będąc w ciąży, biegała nago po lesie i śpiewała Bacha. W zachowaniu i słowach Eleonory nie ma nic z matczyngo ciepła, nie jest ona też specjalnie przejęta nagłą śmiercią syna.

Z kolei **między Eleonorą i Stomilem istnieje wyraźna uraza**. On, choć się do tego nie przyznaje, jest zazdrosny o jej romans z Edkiem. Eleonora z kolei tkwi w tym trójkącie po to tylko, by zwrócić na siebie uwagę męża, skłonić Stomila do jakiejś reakcji, okazania jej zainteresowania. **Jednak uczucia zdają się tu nikogo nie interesować**. W ogóle się o nich nie rozmawia, a płomienne wyznania Artura, który chce przekonać Alę do małżeństwa, brzmią dość dziwnie i nie robią na dziewczynie szczególnego wrażenia. Alę zdążyła już przesiąknąć obowiazującym powszechnie duchem swobody, który wypaczył jej poglądy na miłość. To dlatego w przeddzień ślubu z Arturem ulega Edkowi. Nawet nie rozumie, jakie to ma dla niego znaczenie.

Artur ujawnia w stosunku do rodziców gniew i żal. Obraża ojca, starając się nakłonić go do pozbycia się Edka. Strofuje babcię, zmuszając ją do leżenia na katafalku. Wreszcie, nie widząc innej drogi, posuwa się do grózb, gotów sprawować we własnym domu władzę opartą na przemoc.

Babcia, przedstawicielka najstarszego pokolenia, jest najbardziej zdziecinniała; tak, jakby próbowała nadrobić stracone lata młodości. Ubiera się jak nastolatka, nieustannie gra w karty i naśladuje przy tym grubiańskie zachowanie Edka. Jej opór przeciwko starym porządkom jest silniejszy nawet niż Eleonory.

Wolność osiągnęła więc u Mrożka swoje apogeum, w rodzinie panuje pełna tolerancja i swoboda, **nie ma jednak szacunku**. **Brak też**

jakichkolwiek autorytetów, rodzice nie są wzorem dla dzieci. Stomil i Eleonora nie przekazali Arturowi żadnego kodeksu moralnego, ich syn rozpaczliwie szuka jakiegoś punktu oparcia. Artur, choć już dorosły, potrzebuje rodziców, którzy byłiby dla niego autorytetem, jednak **sam musi się nimi opiekować i strofować dorosłych jak dzieci**. Rodzice, niedopuszczający do siebie myśli o starości, utrzymują kult młodości, „bratają się” z synem, traktując go jak kolegę, a nie jak własne dziecko.

W tym domu każdy może robić, co chce. W efekcie – **każdy dba tylko o własne potrzeby**. Dlatego nikt nie jest szczęśliwy, ale o tym się nie mówi. **Wolność okazuje się bowiem przymusem szczęścia**. Skoro jest nieograniczona, wszyscy muszą być szczęśliwi. Eleonora ze wstydem, w sposób niejednoznaczny daje Ali do zrozumienia, że jej sytuacja nie jest taka, jakiej by pragnęła. A przecież sama najżarliwiej walczyła o taką swobodę. Brakuje jej adoracji i uwagi ze strony męża, który w imię wolności i tolerancji zupełnie ignoruje jej romans.

Rozpad więzi w rodzinie doprowadza do tego, że znajduje w niej miejsce ktoś taki jak Edek. Prostack, cham i – jak się okazuje – morderca staje się obiektem zachwyty większości członków rodziny. Każdy potrzebuje go w jakiś sposób. Stomil sprowadza go do siebie w ramach jakiegoś eksperymentu, by pozbyć się „mieszczańskich obciążeń”. Eleonora nawiązuje z nim romans, chcąc zwrócić na siebie uwagę męża. Babcia wciąż gra z nim w karty, a Ala zdradza z nim Artura. Uwielbiany przez wszystkich Edek, „swój chłop” wykorzystuje okazję, by zawładnąć całą rodziną.

Stosunki międzyludzkie ukazane na przykładzie rodziny w „Tangu” **stanowią obraz stosunków społecznych zmierzających poprzez całkowite rozluźnienie obyczajów do katastrofy**. Bezgraniczna wolność okazuje się uwięzieniem i – ze względu na upadek moralności, zdrowych więzi między jednostkami – podatnym gruntem dla powstawania różnego rodzaju totalitaryzmów.

3. Postawa Artura i Edka

- Artur to młody inteligent, który buntuje się przeciwko chaotycznemu i niemoralnemu światu swojej rodziny. Marzy o przywróceniu porządku, zasad i formy życia. Jest jednak słaby, niezdecydowany i naiwny. Nie potrafi narzucić swojej woli innym, a jego działania są puste i bezideowe. Ginie z ręki Edka, który jest jego przeciwieństwem.
 1. Rodzina przedstawiona w Tangu jest miniaturą społeczeństwa. Stary, jeszcze XIX-wieczny świat, z jego tradycją, mieszczańską moralnością, humanitaryzmem odchodzi w niebyt.
 2. Nastaje rewolucja społeczna, która uosabia przewrót artystyczno-obyczajowy Eleonory i Stomila.

3. Miała być cudowna wolność a jest anarchia i bałagan. Spadkobiercą tego, co zostało po buncie rodziców jest Artur, który żyje w chaosie porewolucyjnym, bo jego rodzice obalili stare zasady, a w ich miejsce nie stworzyli nowych.
 4. Artur próbuje zapanować nad tym chaosem, najpierw narzucając formę tradycyjnego ślubu. Szybko jednak rozumie, że nie wystarcza sama konwencja, nie wystarczy zewnętrzny porządek.
 5. Szuka ratunku w idei władzy w panowaniu nad ludzkim losem, nad życiem i śmiercią. Dochodzi do mylnego wniosku, że jedynie władza oparta na terrorze może doprowadzić do pozytywnych zmian.
- Edek to prostak, cham i awanturnik, który zyskuje władzę nad domem Stomila dzięki swojej sile fizycznej i brutalności. Nie ma żadnych zasad, norm ani skrupułów. Dostosowuje się do każdej sytuacji, wykorzystując innych dla własnej korzyści. Sypia z żoną Stomila, zabija Artura i przejmuje kontrolę nad resztą domowników. Jest symbolem rozkładu i degeneracji społeczeństwa.

4. Interpretacja ostatniej sceny

Tango opiera się na fizycznej bliskości partnerów i powtarzalności figur. Początkowo związane było z kulturą popularną, symbolizowało zwycięstwo tandetnej, papkowatej kultury masowej nad elitarną kulturą wysoką. Nieokrzesany **Edek w ten sposób wyraża swój triumf** i tańczy tango nad trupem Artura i **w jego przyciasnej marynarce**. Jest to triumf prostej siły. Kulturalny i z dobrymi manierami wuj Eugeniusz biernie pozwala prowadzić się w tym tańcu. Tango staje się w tej sztuce **symbolem rewolucji**. W tym przypadku jest to rewolucja prowadząca do tego, z czym Artur chciał walczyć – do upadku moralnego, wyuzdania, ekspansji prostactwa i zdominowania sztuki przez kulturę masową.

Interpretacja ostatniej sceny:

Motyw tańca Taniec wieńczący dramat jest zapowiedzią katastrofy - wprowadzenia rządów totalitarnych. W tańcu prowadzi Edek - prostak i gbur, bez wiedzy, zasad moralnych, prymitywny do granic możliwości. Eugeniusz poddaje mu się, a symbolizuje on warstwę inteligentką (nie tylko ówczesnej Polski). Tango jest metaforą - osoba prowadząca (Edek) to władza, a osoba towarzysząca (Eugeniusz) to inteligencja, która pozwala, by osoba (prostak i cham), która nie ma predyspozycji do rządzenia, stała u sterów. Inteligencja milcząco (Eugeniusz się nie sprzeciwia) na to przyzwala. Edek jest nihilistą (człowiekiem bez zasad), a Eugeniusz to konformista (człowiek zmieniający zdanie pod wpływem sytuacji) i oportunistą (ktoś, kto nie posiada stałych zasad moralnych, wybiera zawsze to, co może mu przynieść doraźne korzyści). Tu tango symbolizuje kryzys wartości. Chocholi taniec i "polskie" tango Tańce te są

metaforą, ukazując w sposób niedosłowny esencję polskiego społeczeństwa.

- a) motyw finałowego tańca,
- b) motyw ślubu jako momentu granicznego, od którego ma się zacząć proces odnowy - w obu zakończony fiaskiem,
- c) motyw domu - chaty bronowickiej, w której krzyżują się problemy społeczne,
- d) motyw przebierania się w strój - w Weselu Pan Młody przebiera się za chłopą, w Tangu Edek, zakładając marynarkę Artura, przebiera się za inteligenta,
- e) postać chama i ćwierćinteligenta Edka oraz rodziny Stomilów jako obraz dwóch opozycyjnych klas: chłopstwa, które we współczesnej wersji przerodziło się w lumpenproletariat (za SJP PWN: «najniższa warstwa społeczeństwa industrialnego, składająca się z ludzi bez zawodu i stałej pracy»), nieokreśloną grupę ludzi “z awansu”, a

5. Opis scenografii i wyglądu bohaterów oraz , jakie ma to znaczenie dla interpretacji utworu

- Salon, w którym rozgrywa się akcja, jest miejscem chaotycznym, zagraconym i brudnym. Znajdują się w nim stare meble, przedmioty i pamiątki z przeszłości, które nie pasują do siebie i tworzą groteskowy obraz. Salon symbolizuje świat, w którym panuje rozkład, bezład i niemoralność. Artur próbuje wprowadzić w nim porządek i formę, ale nie udaje mu się to. Jego próby zmiany salonu na wzór mieszczańskiego pokoju są nieskuteczne i śmieszne.
- Wygląd bohaterów odzwierciedla ich charakter i poglądy. Artur ubiera się elegancko i porządnie, w ciemny garnitur, jasną koszulę i krawat. Jest to wyraz jego buntu przeciwko swobodzie i swawoli swojej rodziny. Chce on przywrócić tradycyjne wartości i normy. Edek natomiast ubiera się niechlujnie i kolorowo, w kraciastą koszulę, brudne spodnie, jaskrawe skarpetki i buty. Jest to oznaka jego prostactwa, chciwości i bezwzględności. Dostosowuje się on do każdej sytuacji i wykorzystuje innych dla własnej korzyści. Stomil i Eleonora noszą rozpięte piżamy, co świadczy o ich lenistwie, bierności i braku szacunku dla siebie i innych. Ala ubiera się modnie i zadbane, co pokazuje jej młodość, urodę i wyzwolenie. Nie przejmuje się ona zasadami obyczajowymi i zdradza Artura z Edkiem. Eugeniusz i Babcia mają na sobie zakurzone i zaniedbane ubrania, co symbolizuje ich starość, zapomnienie i oderwanie od rzeczywistości.

„Górą Edek”

1. Znajomość tekstu
2. Charakterystyka bohaterów

Narrator – prawdopodobnie jest nim sam autor, który relacjonuje zdarze-

nie, jakiego był świadkiem.

Kierowca malucha – mały, młody człowiek w okularach, najprawdopodobniej przedstawiciel inteligencji. Postępuje uczciwie i kulturalnie, oczekując tego samego od innych.

Kierowca forda – wysoki, barczysty, silny mężczyzna w skórze. Ignorant i cham, który bez skrupulów zajeżdża maluchowi drogę, by niesłusznie zająć miejsce parkingowe. Prawdopodobnie dorobkiewicz, pracujący w jakiejś firmie lub jako przedstawiciel. Człowiek bez zasad. Narrator porównuje go z Edkiem z „Tanga” Mrożka.

3. Co opisana sytuacja i zwycięstwo właściciela forda mówi o rzeczywistości obserwowanej przez autora

Pokazuje to niesprawiedliwości społeczne w czasach PRL-u i stan społeczny.

4. Jakie znaczenie dla interpretacji ma aluzja literacka do „Tanga” S. Mrożka

Tytułowy **Edek** jest nawiązaniem do Edka z Tanga. Autor chciał nam pokazać, że pomimo tego, że akcja utworu dzieje się najprawdopodobniej w innych czasach, to „edki” dalej występują i są powszechne.

Pytania z matury ustnej

1. Bunt przeciwko porządkowi społecznemu. Omów zagadnienie na podstawie Tanga Sławomira Mrożka. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.
2. Konflikt pokoleń. Omów zagadnienie na podstawie Tanga Sławomira Mrożka. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.
3. Groteskowa reinterpretacja motywu tańca. Omów zagadnienie na podstawie Tanga Sławomira Mrożka. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.
4. W jakim celu autor nawiązuje w swoim tekście do innego utworu literackiego? Omów zagadnienie na podstawie opowiadania Górą „Edek” Marka Nowakowskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.